

Bojana Radović

Rad Valentine Turcu poznaju – i vole – ljubitelji baleta. Bivša balerina danas je jedna od najvećih i najtraženijih koreografkinja Europe, a njezin balet "Smrt u Veneciji" (koji je režirala i za njega izabrala glazbu Gustava Mahlera), koji je radila s Baletom HNK Zagreb, prošle je godine uvršten među pet najboljih baleta u Europi. Sada u HNK Varaždin režira svoju prvu dramsku predstavu "Tramvaj zvan žudnja", slavno djelo Tennesseeja Williamsa, i kaže:

– Ovu je predstavu trebao režirati Georgij Paro. Kada je iznenada preminuo, radila sam u Zagrebu, u Baletu HNK. Na svoj sam rođendan (4. svibnja, op. a.) ušla u zgradu kazališta, a ona je utonula u veliku žalost i prazninu. Poklonila sam mu se u svojem srcu, u tišini, ne znajući kakav scenarij slijediti.

No, odakle odluka da uđete u dramsku režiju? Vidjeli smo vaše sjajne balette u kojima uz koreografiju potpisujete i režiju. Uz to radili ste kao koreografkinja na nizu dramskih predstava.

Oduvijek sam voljela kontraste i krajnosti. Ne trpim dosadu. Poštujem hrabrost, izazov. Osjetila sam da imam priliku senzibilizirati ovo remek-djelo na svoj način. U meni postoji radoznalost koja me vodi stvaralačkim procesima, ona mojim vizijama daje formu. Kada se pojavi naslov na koji reagiram spontano apsolutnim "da!", znam da je to to, bez obzira na to o kojem je žanru riječ. Tijekom svojega stvaralačkog opusa, radeći s redateljima i glumcima na 42 dramske predstave, uvijek sam slušala da trebam početi režirati drame. Ali do sada nije bilo vremena jer sam godinama bila posvećena baletu. Kazalište je svetište u kojem živim, nije mi od presudne važnosti u kojem ansamblu kreiram. Predana sam svojem poslu i ne podnosim blef. Scensku umjetnost i kazalište doživljam kao cjelinu, ne dijelim to na dramu, operu i balet. Za mene je sve to zanat, rad, disciplina, odgovornost, lojalnost, ljubav, strast i kreativnost. Ne postoji dan kad ne volim kazalište i nema tog projekta kojemu se nisam posvetila do kraja. Mnogo je literature, ideja, rukopisa prošlo kroz moje tijelo i u mnogim sam rukopisima ostavila dijelove sebe na pozornici.

Zašto baš HNK Varaždin i zašto legendarno djelo "Tramvaj zvan žudnja"?

Ponovno se dogodilo – djelo je izabralo mene. Baš kao što je Leonard Jakovina, ravnatelj zagrebačkog Baleta, izabrao "Smrt u Veneciji" i postavio me pred veliki izazov, tako je za "Tramvaj" odluku donijela intendantica HNK Varaždin Jasna Jakovljević. Tim mi je potezom promijenila život.

Kolika je opasnost za predstavu to da svi u glavi imamo slavni film i Marlona Branda dok urla "Stelaaa!"?

Uvijek u kazalištu vlada opasnost od legendarnih trenutaka, ali to ne umanjuje ljepotu kazališta, hrabrost, maštu i kreativnost stvaralaca. Naprotiv. Izazovi nas hrane. Imaju svojevrstan magnetizam. Kada sam radila balet "Romeo i Julija", svi su me pitali kako se usuđujem početi koreografsku karijeru tako velikim baletom. Isto je bilo s "Carmen", još i gore s "Onjeginom", da ne spominjem "Smrt u Veneciji", i to na glazbu Gustava Mahlera. Sljedeću sezonu radim u Nacionalnoj operi i baletu u Brnu, balet "Dama s kamelijama", i opet ista pitanja. Ali baš ta legendarna djela zaslužuju da ih ponovno volimo, da se uvijek iznova u njih zaljubljujemo. To su izuzetni naslovi koji su obilježili generacije i obilježavat će one nakon nas. Nova su viđenja legitimna u kazalištu, baš kao i to da publika i kritika dođu sa svojom vizijom i da glumac ili plesač kreira svoju interpretaciju. Marlon Brando stavio je na Stanleya Kowalskog točku. Nemoguće je nakon njega staviti usklčnik. Ali moguće je početi ispočetka. Ivica Pucar drukčiji je tip muškarca i punokrvan je u tome, a za prelijepom Dorom Fišter i Brando bi još jednom urlao. Je li netko pomislio da će mladi prvak

Intervju: Valentina Turcu, cijenjena i nagrađivana koreografkinja, u HNK u Varaždinu režira prvu dramsku predstavu "Tramvaj zvan žudnja"

Večernji list

PANORAMA

U ŽIVOTU I NA SCENI NAJTEŽE PODNOSIM BLEF

Koreografkinja i redateljica probe u HNK u Varaždinu počinje pilatesom o čemu kaže: "Za žestoke emocionalne disbalanse na sceni potrebno je imati savršeno zdrav um i sredeno tijelo"

GRGO JEJAVIC/PIXSELL

Nikad nisam vjerovala u teatar koji koristi alkohol i slične supstancije za inspiraciju

HNK VARAŽDIN

Koreografkinja i redateljica Valentina Turcu s glumačkim ansamblom s kojim radi legendarno djelo "Tramvaj zvan žudnja". Premijera je u petak 10. svibnja

zagrebačkog Baleta Takuya Sumitomo biti svrstan u Dance Europe, među pet najboljih plesača svijeta 2018., i to za ulogu Gustava von Aschenbacha? I tada se činilo nemogućim posegnuti za tom ulogom nakon Bogarta. Ali taj jedinstveni plesač i umjetnik dobio je upravo tu veliku nominaciju svjetske baletne kritike za tako kompleksnu ulogu. Bio je umjetnik koji je dokazao da na sceni stvarnost ima potpuno drugu moć nego na filmu. Kazalište se događa tamo gdje je čovjek najranjiviji, ako je otvorenog srca.

"Tramvaj zvan žudnja" govori o strastima, ali i o (ne)odustajanju od samog sebe. Zašto ste ga prebacili u sadašnjost? Što su žudnje današnjeg čovjeka?

Žudnje su jedno, realnost često drukčija za mnoge i ovisi o nama samima. Ali čovjeku je potrebna sloboda. Biti to što jes. Stvarati. Živjeti bez ovisnosti, uništavanje drugih u interesu vlastitog ega. Treba nam da smo živi, voljeni,

da volimo, da smo kompletno slobodni. Svoji! Uvijek me u teatru zanimala ta stvaralačka sloboda, poetika, metafizika i brutalna realnost. Stvarajući "Tramvaj", pročitala sam ga nekoliko puta u samoći, sada ga svaki dan slušam u interpretaciji glumaca. Djelo zrači strašću, bolom, žudnjom, frustracijom, manipulacijom, ovisnošću, strahom, bijesom, ropstvom, ali istodobno titra euforijom, nadom, uzbuđenjem, maštom izluđenom nemogućnošću da se živi život kakav zamišljamo i želimo. Likovi su ovdje životinje u kavezu. Traumatični su i te traume rastu. Otvaraju se rane. Ne postoji izlaz, osim unutar samoga sebe. Taj povratak sebi jedini je put za svakog od nas, zar ne?

Jesmo li u brzopoteznim strastima izgubili pravo uporište ljubavi?

To ste genijalno rekli. Nažalost, jedni drugima postajemo štetni, čak i otrovni, u ovom pa-

ČESTO VIDIM
 NAMJERNU I
 NEPOTREBNU
 VULGARNOST
 NA SCENI. TO SU
 JEFTINA
 RJEŠENJA KOJA
 NE VODE
 NIKAMO

ničnom svijetu poremećenih vriednosti. Naša generacija rapidno uništava sve živo, troši i obezvreduje svrhu bivanja. Istinsku ljepotu. Ljepotu međuljudskih odnosa. Pretvaramo se u imanjan, umjesto da stvaramo s ljubavlju i znanjem. Postali smo kanibali, umjesto da oplemenjujemo

humanost. I u kazalište ulaze otrovne sile tog bezobraznog kanibalizma. Maurice Bejart, jedan najvećih umjetnika 20. stoljeća, rekao je: "Mi smo u službi teatra, kao svećenici koji radimo posvećeno, ponizno, slavimo, častimo taj hram... Problem nastane kad ude netko tko misli da je Bog".

Vidjela sam vaše bilježnice kada ste s Baletom HNK Zagreb radili "Smrt u Veneciji" u kojima je precizno opisan i položaj pepeljare u koju cigaretu otresa Andeo smrti. Jeste li i dramu toliko precizno opisali samoj sebi, a zatim i glumcima?

Apsolutno. Od prvog do zadnjeg trenutka. Uvijek imam režijsku knjigu kao da snimam film. Na tome radim mjesecima.

Kako ste riješili prizore seksa, vrlo važne u ovom djelu? U hrvatskim kazalištima upravo te scene izgledaju ili nasilnički ili neuvjerljivo?

To je precizna koreografija, kadrirana i perfektno uvježbana, tako da glumcu omogući potpunu slobodu interpretacije dok je emotivno lud i eksplozivan unutar scene. To je zanat, kao i svaki drugi. Treba ga uvježbati i ponavljati svaki put istom preciznošću i ritmom, da ne povrijediš partnera na sceni, da ne udaraš o pod, o stol... ne ispadneš iz ritma teksta. To su tehnički zahtjevne scene, a vrlo je važno iz kojeg kuta režijski gledano želiš nešto prikazati. Ja sam veliki esteta i u najbrutalnijim potezima. Često vidim namjernu i nepotrebnu vulgarnost na sceni. To su jeftina rješenja. Treba imati stil, jer tajanstvenije stvari nekad su bitno interesantnije.

S vama u Varaždinu rade i vaši stalni suradnici, među kojima su kostimograf Alan Hranitelj, scenograf Marko Japelj, dizajner svjetla Aleksandar Čavlek. Kakav je njihov doprinos ovom djelu?

Mi razmišljamo identično estetski, funkcionalno, bezvremeno, jednostavno. Volimo raditi zajedno, volimo minimalizam i uvijek nam se rješenja stapaju kao fuzija izazovnih ideja koje gra-

dimo u potpunom uzajamnom povjerenju. Svima nam je važno da svaki segment precizno stvar cjelinu predstave, a najviše da umjetniku na sceni omogućimo putovanje kompleksnom materijom kojom se bavimo. Uživamo dok jedni drugima otkrivamo zlatne rezove, iznenađenja, mogućnosti...

Po kojem ste ključu izabrali glumce?

Intuitivno, točno po tipovima karaktera. Tražila sam ljude s kojima mogu portretirati duboka psihološka stanja. Hana Hegeđušić izuzetna je glumica. Ona kao Blanche Dubois i Ivica Pucar kao Kowalski bili su u podjeli koju je zacrtao legendarni Paro. Na njih gledam kao na njegov dar meni. Sve ostale mlade glumce izabrala sam naknadno i nisam pogriješila. Dora Fišter kao Stella i Ivan Glowatzky u ulozi Mitcha moj su apsolutni izbor, a uz njih stoje sjajni Bernard Tomić, Katarina Arbanas, Filip i Nikša Eldan.

Kako su prihvatili vaš način rada, ne samo beskrainu preciznost nego i inzistiranje na tjelesnoj formi, činjenicu da probe počinju pilatesom?

Nisu imali izbora (smijeh). Zahtjevna sam. Komuniciram neposredno. Znam kako je to biti na sceni. Imam veliku kilometražu u kazalištu. Moja ljubav prema kazalištu i ovom poslu vrsta je ljubavi koja ide kroz tijelo.

Na pozornici se sve vidi; i površnost i nedorečenost, ali i pretjerane ambicije. Nikad nisam vjerovala u teatar koji koristi alkohol i slične supstancije za inspiraciju, motivaciju ili stimulaciju. Disciplina tijela i zanat postižu se tvrdim radom, a ne samouništavajućim ritualima. Pogotovo kada se radi tako erotičan, fizički kazališni komad kakav je "Tramvaj". On zahtijeva da svi sudionici budu kompletni. Za žestoke emocionalne disbalanse na sceni potrebno je imati savršeno zdrav um i sređeno tijelo. Tada se hrabro možemo lansirati u "nepoznato". Zato mi najteže pada kada je netko na sceni, ili u životu – lažnjak!